

Vlaams
Parlement

stuk **2474** (2013-2014) – Nr. 1
ingediend op 20 februari 2014 (2013-2014)

Gedachtewisseling

over het ‘Rapport expertenpanel historisch geweld
en misbruik in jeugd- en onderwijsinstellingen
in Vlaanderen’

Verslag

namens de Commissie voor Welzijn,
Volksgezondheid, Gezin en Armoedebelid
uitgebracht door de dames Else De Wachter en Lies Jans

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Katrien Schryvers.

Vaste leden:

de dames Sonja Claes, Cindy Franssen, Vera Jans, Katrien Schryvers;
mevrouw Marijke Dillen, de heren Felix Strackx, Erik Tack;
de heer Peter Gysbrechts, mevrouw Vera Van der Borght;
de dames Mia De Vits, Else De Wachter;
de dames Lies Jans, Helga Stevens;
mevrouw Ulla Werbrouck;
mevrouw Mieke Vogels.

Plaatsvervangers:

de dames Caroline Bastiaens, Griet Coppé, Kathleen Helsen, Tinne Rombouts;
de heren Frank Creyelman, Wim Van Dijck, Wim Wienen;
de dames Gwenny De Vroe, Lydia Peeters;
mevrouw Güler Turan, de heer Bart Van Malderen;
de dames Danielle Godderis-T'Jonck, Goedele Vermeiren;
de heer Jurgen Verstrepen;
de heer Bart Caron

INHOUD

I. Uiteenzetting door professor Peter Adriaenssens	4
1. Context.....	4
2. Mandaat en opstart van structureel overleg met belangenverenigingen van slachtoffers.....	5
3. 8 oktober 2012: commissie-Samson presenteert haar onderzoeksrapport	5
4. Werkwijze en analyse van de meldingen op 1712	5
5. Definitie van ‘historisch’	6
6. Beleidsaanbeveling uit het historische misbruik.....	6
7. Beleidsaanbevelingen voor de aanpak van actueel geweld op kinderen en jongeren	7
8. Oproep tot partnerschap	7
II. Vragen van de leden	7

Bijlage: zie [dossierpagina](http://www.vlaamsparlement.be/dossierpagina) op www.vlaamsparlement.be

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebelief hield op dinsdag 4 februari 2014 een gedachtewisseling over het ‘Rapport expertenpanel historisch geweld en misbruik in jeugd- en onderwijsinstellingen in Vlaanderen’. Aan de gedachtewisseling nam professor Peter Adriaenssens deel, kinderpsychiater aan de KU Leuven en voorzitter van het expertenpanel. Het rapport is terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit stuk op [www.vlaamsparlement.be](#).

I. UITEENZETTING DOOR PROFESSOR PETER ADRIAENSSENS

1. Context

Professor *Peter Adriaenssens* licht het rapport over historisch geweld toe als voorzitter van het multidisciplinaire expertenpanel, waar ook een Nederlandse deskundige, professor Elke Geraerts, aan deelnam. De voorzitters van de Nederlandse commissies-Samson en -Deetman konden zich niet vrijmaken om deel te nemen.

In de weekendeditie van De Standaard van 27 april 2013 getuigden enkele slachtoffers over ernstige mishandelingen en vernederingen die ze in de jaren vijftig tot tachtig ondergingen in jeugdinstelling de Jeugdoase. Onmiddellijk volgden nog tal van getuigenissen. Nochtans waren de verhalen al bekend. De toenmalige bijzondere jeugdzorg voerde in de jaren tachtig onderzoek over klachten van fysiek, emotioneel en seksueel geweld tegen kinderen. Er volgde ook een dossier in Humo. Daarop heeft de toenmalige minister van Welzijn, mevrouw Rika Steyaert, de leiding van veel organisaties laten doorlichten en de inspectie ingevoerd, wat een belangrijke kanteling betekende. Thans komen individuen nog naar voren met hun verhaal, onder andere in het radioprogramma Hautekiet. De instellingen mogen dan hervormd zijn, aan hun lijden is niets veranderd.

Om de stelling dat mensen het verleden toch moeten kunnen afsluiten, te pareren, haalt professor Peter Adriaenssens de huidige wetenschappelijke inzichten aan over de impact van kindermishandeling. Het lichaam van een kind is zeer slecht bestand tegen hoge dosissen stresshormoon. Dat leidt tot cognitieve, emotionele en sociale moeilijkheden, die mee verhinderen dat een kind tijdig hulp zoekt of getuigt. In het volwassen leven blijft het sociale functioneren en de gezondheid erdoor bepaald. Het zijn doorgaans mensen die veel minder goed voor zichzelf zorgen en bijgevolg een groter risico lopen vervroegd te overlijden. Die inzichten maken het mogelijk te begrijpen dat zelfs mensen tussen vijftig en negentig jaar oud nog altijd actief lijden en pas op die leeftijd in staat zijn hun verhaal te brengen.

In de jaren tachtig was de wetenschap ervan overtuigd dat het volstond om het geweld stop te zetten en de mensen te ontslaan die ervoor verantwoordelijk waren, en om een transparante organisatie op te zetten met inspectie en kwaliteitscontrole. Pas sinds begin 2000 is de kennis vergroot over de impact van het geweld op een individu. Dat neemt niet weg dat drie kwart van de slachtoffers de gebeurtenissen zelf een plaats kan geven in hun leven en ze niet wenst op te rakelen. Een kwart blijft actief lijden en heeft nood aan erkenning, heling en herstel.

De hersenontwikkeling start bij het oudste deel van de hersenen. Bij een baby zijn de hersenstam en de middenhersenen al ontwikkeld. Het limbisch systeem, dat instaat voor hechting, seksueel gedrag, emotioneel gedrag en motorische regulering, komt vanaf de geboorte tot ontwikkeling. De cortex die instaat voor abstract en concreet denken en affiliatie, wordt de rest van het leven ontwikkeld. Als een kind jonger dan tien jaar geweld meemaakt, worden de emotionele hersenen aangetast. De bovenliggende structuur is daardoor ook minder sterk ontwikkeld.

Voorts wijst professor Peter Adriaenssens erop dat de outing van één slachtoffer anderen de moed geeft om hun verhaal te doen. Het individuele verhaal moet daarom erkenning krijgen. Daarnaast zijn er twee andere redenen voor de aandacht. Men dient zich ten eerste af te vragen hoe kan worden vermeden dat over twintig jaar veertigers getuigen over wat hen als tiener is overkomen in instellingen. Het verleden leert dat op elk ogenblik ingezet moet worden op preventie. Het is ook belangrijk om – wat de spreker als een bijzondere opdracht voor Vlaanderen betitelt – het kwade een plaats te geven naast het vele goede. De suïdecijfers bij jongeren bewijzen dat het in de gezinnen nog altijd moeilijk blijft om te praten over gevoelige onderwerpen en dat families onvoldoende geoefend zijn om elkaar te steunen in moeilijke tijden. Families zijn er doorgaans voor het goede, voor al wat leuk is, maar bieden te weinig steun in moeilijke momenten. Op opwerpingen van onderwijs- en jeugdinstanties dat ze de misbruiken toch bezwaarlijk op de website kunnen vermelden, repliceert het expertenpanel dat respect voor de waarheid noodzaakt dat het vele goede vermeld wordt, maar dat tegelijk het kwade niet verzwegen wordt.

Ongeveer op hetzelfde moment dat de slachtoffers hun verhaal publiek maakten, getuigde een psychiater in het nieuws over grensoverschrijdend gedrag ten opzichte van patiënten. Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, de heer Jo Vandeuren, heeft daarop twee expertgroepen opgezet: één over historisch geweld in onderwijs- en zorginstellingen en één over misbruik van volwassenen in gezagsrelaties (hulpverleners), genaamd het Experimenteel Projectteam 1712.

2. Mandaat en opstart van structureel overleg met belangenverenigingen van slachtoffers

De expertengroep over historisch geweld kreeg de opdracht beleidsaanbevelingen te formuleren over de aanpak van historisch geweld, maar ook over de preventie en aanpak van actueel geweld op minderjarigen. Het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin organiseerde, op hun verzoek, overleg met de belangenverenigingen van slachtoffers, een jonge beweging die op gang kwam na de verhalen over misbruik in de Kerk. Ook zij kregen de kans om te reflecteren op de beleidsaanbevelingen.

3. 8 oktober 2012: commissie-Samson presenteert haar onderzoeksrapport

De expertengroep heeft vooreerst naar buitenlandse voorbeelden gezocht. Op 8 oktober 2012 presenteerde de Nederlandse commissie-Samson haar belangrijke onderzoeksrapport met de verontrustende titel 'Omringd door zorg, toch niet veilig'. De commissie onderzocht de jeugdzorg tussen 1945 en 2010 en concludeerde dat het, vooral voor 1990, moeilijk is een goed beeld te krijgen van de aard en de omvang van seksueel misbruik. 1990 wordt de grens voor het zogenaamde historische misbruik. Dat betekent tegelijk dat slachtoffers uit die periode beluisteren, de zaak niet oplost. Het is belangrijk dat materiaal te bestuderen, maar het blijft moeilijk om de getuigenissen te objectiveren.

De commissie roept ook op tot grote zorg voor kinderen in instellingen, in tehuizen of in jeugdorganisaties vandaag. De professionals blijken slechts zelden weet te hebben van misbruik. Verontrustend is ook de verschuiving naar minderjarige plegers. Dat wordt bevestigd in het indrukwekkende rapport uit 2010 van het KRC 'Geweld, gemeld en geteld', waarin staat dat één op twee jongeren in het secundair onderwijs een vorm van grensoverschrijdend gedrag door andere jongeren heeft ondergaan.

4. Werkwijze en analyse van de meldingen op 1712

Na de publicaties in de kranten werden slachtoffers opgeroepen zich te melden op de hulplijn 1712 waar alle vormen van geweld en misbruik gemeld kunnen worden. Vooral in de eerste weken erna was er een golf van meldingen: ongeveer 200 slachtoffers tussen 38 en 85 jaar die feiten meldden van geweld dat werd gepleegd tussen de jaren dertig en

de jaren negentig. Het gaat voornamelijk over langdurig misbruik en over zeer ernstige feiten: van de trap gooien, opsluiten in een donkere kelder voor vele uren, lijfstraffen met onverzorgde breuken, onaangepast schoeisel om misvormingen van de voet te veroorzaken, zweepslagen, opeten van braaksel enzovoort.

De plegers komen uit alle beroepsgroepen die professioneel voor kinderen zorgen en bijgevolg handelen met een mandaat van de overheid of een andere verantwoordelijke. Het geweld werd gepleegd in weeshuizen, pleeggezinnen, psychiatrische ziekenhuizen, in private voorzieningen maar ook in overheidsvoorzieningen. In geen enkele sector zijn kinderen altijd veilig, wat omvattende maatregelen meer dan rechtvaardigt.

5. Definitie van 'historisch'

Naast de nieuw gemelde gevallen, boog de expertengroep zich ook over bekende historische dossiers van onderzoeken uit de jaren tachtig. De expertengroep nam 1990 als grens voor historisch misbruik. Dat betekent dat de feiten minstens 24 jaar oud zijn en bijgevolg verjaard.

6. Beleidsaanbeveling uit het historische misbruik

Alle slachtoffers deden al eerder inspanningen om erkenning te krijgen. Ze hebben bijvoorbeeld contact genomen met actuele directies van scholen en instellingen, die hun antwoordden machteloos te staan, wat slachtoffers tart om naar de media te stappen. Slachtoffers hebben behoefte aan erkenning. Sommigen suggereren een boek met getuigenissen. Een andere mogelijkheid is een ritueel moment, een herinneringsdag, een standbeeld voor het gekwetste kind of een permanente tentoonstelling. Zo kan de geschiedenis van de psychiatrie (waarin ook de malversaties evenwichtig aan bod komen) in het Museum Dr. Guislain uitgebreid worden met een afdeling over de zorg- en onderwijsinstellingen, waarin zowel het goede als het kwade aan bod komen. Een voorstel van resolutie van het Vlaams Parlement of een open brief aan de slachtoffers met excuses zijn andere opties. In Ierland hebben het parlement en de minister-president zich publiekelijk verontschuldigd bij iedereen die onbedoeld slachtoffer is geweest in instellingen en organisaties die een mandaat kregen van de overheid. De overheid distantieert zich daarin duidelijk van dergelijk gedrag. Het misbruik zou ook vermeld kunnen worden in de geschiedenis van de betrokken instanties op hun websites.

Naast erkenning zijn ook heling en herstel nodig. Slachtoffers willen een fysieke plek om naartoe te gaan uit vrije wil, op verhaal te komen, hun verhaal te doen, in contact te komen met lotgenoten, en waar hen actief de weg getoond wordt naar hulp en eventueel naar justitie. Hun verleden bewijst dat ze er zelf niet toe komen een klacht in te dienen. Ze hebben daar steun voor nodig. Er is iemand nodig die in hun naam bemiddelt met de gerechtelijke instanties. Ook bemiddeling en contact met de personen en instanties waar het geweld plaatsvond, moet mogelijk zijn. Als aanvulling op die eerste stap is een deskundig en transparant aanbod van hulp- en dienstverlening nodig. Zo kan Slachtofferhulp mensen met verwerkingsproblemen op langere termijn bijstaan. De spreker verwijst naar buitenlandse voorbeelden van traumahulpverlening, waar een netwerk van nabije en vakkundige hulpverleners achterstaat.

Slachtoffers vragen dat ze altijd aangifte kunnen blijven doen bij politie of parket, zelfs als het vermoeden bestaat dat de feiten verjaard zijn. Thans krijgen ze al te veel onmiddellijk de opmerking dat het weinig zin heeft om dertig jaar na de feiten hun verhaal te doen. Heel veel mensen hebben van kindsbeen af het idee dat ze niet het enige slachtoffer zijn van een bepaalde persoon of organisatie en willen weten of er nog klachten zijn. Soms is

destijds wel iets gemeld aan de politie en willen ze weten wat ermee gedaan is. Veelal willen ze gewoon ernstig genomen worden door de samenleving.

Voorts beveelt de expertengroep een beperkt, gericht, casusgelieerd en exemplarisch onderzoek naar Nederlands model aan: naar het voorbeeld van de commissie-Deetman een twintigtal dossiers (vrijwilligers) grondig en gedetailleerd in beeld brengen. Zo kan bijvoorbeeld nagegaan worden hoe het mogelijk is dat het PMS en de jeugdbescherming in de jaren tachtig en negentig geen alarm geslagen hebben. Ook toen waren de misbruiken immers talrijk. De samenleving moet zich ervan bewust zijn dat een bepaalde pathologische groep allicht niet geschikt is voor omgang met kinderen en jongeren, en daarom voldoende alarmmogelijkheden inbouwen. Daarnaast is ook het opzetten van een permanente dialoog met belangenverenigingen van slachtoffers belangrijk.

7. Beleidsaanbevelingen voor de aanpak van actueel geweld op kinderen en jongeren

Vooreerst moeten de lopende initiatieven voortgezet worden. Het expertenpanel acht het ook essentieel dat het onderzoek van het KRC 'Geweld, gemeld en geteld' tweejaarlijks herhaald wordt. Zo heeft het beleid een zicht op de evolutie en kan het optreden.

Een derde aanbeveling is kinderen weerbaar maken door hen te informeren over hun rechten en door hen laagdrempelige aanspreekpunten te geven, bijvoorbeeld chat en e-mail. Een transparant klachtrecht in de sector van de jeugdinstellingen is het sluitstuk daarvan.

Voorts moeten professionals ondersteund worden. De keerzijde van de medaille is de groeiende onzekerheid bij hulpverleners. Mannelijke hulpverleners worden bang om kinderen aan te raken. De kans bestaat dat er straks geen meer bereid zijn in de jeugdsector te werken. Daarom is het belangrijk om in de opleiding te reflecteren over het ethische.

Een volgende aanbeveling gaat over de infrastructuur. Jongeren die residentieel worden opgevangen, hebben, meer dan vroeger toen jongeren om andere redenen in een instelling gestopt werden, ernstige problemen en kunnen zo een bedreiging vormen voor elkaar. Daarom zijn individuele slaapkamers, maar ook een degelijke en aangepaste supervisie noodzakelijk.

8. Oproep tot partnerschap

Tot slot hoopt de expertengroep dat het Vlaams Parlement een oproep lanceert aan iedere burger. Kinderen beschermen is niet enkel de verantwoordelijkheid van de overheid. De publieke opinie moet bereid zijn meer moed te tonen dan tot nog toe het geval was. Iedere ouder, iedereen die met kinderen in contact komt, moet alert zijn en bereid zijn bezorgdheid te melden.

II. VRAGEN VAN DE LEDEN

Mevrouw *Else De Wachter* acht het belangrijk dat het Vlaams Parlement snel enkele aanbevelingen uitvoert. Een degelijk beleid impliceert de erkenning van de slachtoffers, dus in de algemene hulpverlening het kwade een benoembare plaats geven naast het vele goede, zoals professor Adriaenssens het treffend stelt. Dat is de eerste stap in de verwerking. Verwerking blijft nodig, ook voor oudere slachtoffers, die daar voordien onvoldoende kansen voor hadden. Dat alles zal ook renderen voor de huidige samenleving. Naast erkenning en heling hebben slachtoffers behoefte aan zichtbare tekenen van die erkenning, bijvoorbeeld een standbeeld. Het Vlaams Parlement kan ook de lokale besturen aansporen om er aandacht aan te besteden. Klacht indienen moet continu mogelijk blijven, ook als de feiten verjaard zijn, waarna er een passende oplossing kan worden gezocht. Het is aan het slachtoffer om te bepalen wanneer hij er klaar voor is. Daarnaast moeten kinderen en

jongeren van nu ook weten en erop kunnen vertrouwen dat ze ergens terecht kunnen met klachten en vragen, dat er procedures zijn waarbij ze ook betrokken worden.

Mevrouw *Vera Van der Borgh* vraagt of bekend is welk percentage van de slachtoffers zich gemeld heeft. Voorts informeert ze of de betrokken inrichtingen en de daders de dialoog met de slachtoffers willen aangaan. Hoewel de Kerk haar verantwoordelijkheid voor sommige uitwassen erkent, heeft kardinaal Danneels door juridische acties bepaalde stukken aan het gerechtelijk onderzoek onttrokken. Dergelijke praktijken maken dat slachtoffers het nut van een klacht niet inzien.

Welke zichtbare tekenen van erkenning acht professor Adriaenssens de belangrijkste? Voorts wil ze weten in welk tijdsbestek het gevraagde casusonderzoek mogelijk is. Tot slot vraagt ze of de groep van oudere slachtoffers, naast contact met lotgenoten, ook professionele begeleiding nodig heeft. Moeten de instellingen waar het misbruik plaatsvond, daar ook financieel aan bijdragen?

Mevrouw *Lies Jans* bestempelt het heldere rapport over deze gevoelige materie als correct en bruikbaar voor beleidsmakers en -uitvoerders. Ze heeft de indruk dat de verwachtingen van de slachtoffers sterk uiteenlopen. Het expertenpanel somt ook heel wat uiterlijke erkenningsmogelijkheden op. Ook dit lid wil graag weten welke daarvan de meeste slachtoffers genoegdoening zouden geven.

Ze verwacht dat het Vlaams Parlement een voorstel van resolutie zal opstellen, maar dat is slechts een momentopname, de verdere opvolging ervan is wezenlijk. Volstaat de tweejaarlijkse rapportering van het KRC? Of moet het Vlaams Parlement zelf de voortgang beter volgen om duidelijk te maken dat het de zaken ernstig neemt?

Voorts informeert ze hoe professor Adriaenssens de onafhankelijke raad waar individuele slachtoffers terecht kunnen, precies ziet. Is het een rechtstreeks aanspreekpunt zoals het meldpunt 1712? In het rapport worden enkele mankementen vermeld van dat meldpunt, onder meer bij het noteren en behandelen van klachten. Welke verbeteringen raadt het panel aan?

Het lid suggereert voorts naast een exemplarisch diepteonderzoek ook een grootschalig onderzoek, zodat de volledige reikwijdte van het probleem gevat wordt.

Het choqueert haar te lezen dat slachtoffers van grensoverschrijdend gedrag in de therapeutische relaties door de Orde van geneesheren enkel beschouwd worden als klokkenluiders en voorts niet meer bij de zaak betrokken worden, ze worden zelfs niet geïnformeerd. Is dat ondertussen veranderd?

Tot slot vraagt ze of er al een kwaliteitslabel voor hulpverleners bestaat in het buitenland en wat de resultaten daarvan zijn voor de patiënten.

De heer *Peter Gysbrechts* heeft begrepen dat het historische misbruik vaak langdurig was en dat leidinggevend op de hoogte waren maar niet ingrepen. Voorts beschermden beroepsgroepen elkaar. Misbruik is wellicht niet te voorkomen, maar langdurig misbruik wel. Er zijn procedures maar is er in inrichtingen voldoende openheid om onmiddellijk stappen te ondernemen? Worden jongeren ernstig genomen? Weten jongeren eigenlijk waar misbruik in jeugdbeweging, sportclub of school te melden?

In de jaarverslagen van het KRC blijkt jaar na jaar dat jongeren hun weg niet altijd vinden in de welzijnsvoorzieningen. Hetzelfde zou natuurlijk kunnen gelden voor de klachtin-

stanties. Hoe ziet professor Adriaenssens dat? Zullen de wachtlijsten snel ingrijpen van instanties niet in de weg staan? Hoe snel kan momenteel de begeleiding van jonge slachtoffers starten?

Mevrouw *Helga Stevens* kaart aan dat doven en slechthorenden geen gebruik kunnen maken van het meldpunt 1712. Ook voor andere mensen met beperkingen, eventueel in voorzieningen, is dat niet altijd evident. Doet het meldpunt inspanningen om die doelgroepen te bereiken? Zeker in voorzieningen, waar residenten afhankelijk zijn van de hulpverleners, is de drempel hoog om iets te melden.

Ze informeert of het personeel een nultolerantie ontwikkeld heeft tegen geweld en misbruik. Een melding betekent vaak een schorsing, dus minder personeel, maar ook de goede naam van de instelling komt in het gedrang. Het voorbeeld van de Orde van geneesheren bewijst dat een beroepsgroep zijn leden beschermt. Hoe kan een cultuuromslag bewerkstelligd worden waardoor hulpverleners aanvaarden dat ze er zijn om hun cliënten te beschermen en niet elkaar? Welzijnskoepels en de overheid moeten manifest en ontegensprekelijk duidelijk maken geweld in welke vorm dan ook niet te tolereren. Slachtoffers moeten weten dat ze ergens terecht kunnen. Ook het KRC wijst erop dat kinderen en jongeren een probleem niet melden omdat ze niet altijd serieus genomen worden, maar ook omdat ze geen buitenstaander vinden bij wie ze terecht kunnen. Het is de uitdaging voor iedereen om dit probleem goed aan te pakken. Tot slot informeert ze of minister Vandeurzen plannen heeft om de aanbevelingen over infrastructuur, ook in de gesloten instellingen, uit te voeren.

Mevrouw *Vera Jans* worstelt als parlements lid maar ook als lid van de samenleving met de vraag waarom het zo kon en kan mislopen. Nog altijd leven heel wat kinderen in residentiële voorzieningen, waardoor ze er volledig van afhankelijk zijn. Die afhankelijkheid speelt ook voor de talrijke slachtoffers van intrafamiliaal geweld of misbruik. Er zijn heel wat klachtmogelijkheden: het interne klachtrecht, de VK's, de CLB's, het KRC enzovoort, maar de meest kwetsbare kinderen vinden hun weg daar niet naartoe. De vraag is wat het beleid thans kan doen om vergelijkbare getuigenissen over dertig jaar te vermijden. Dat neemt niet weg dat de spreekster mensen die goed werk leveren, terdege apprecieert.

Algemeen levert het meldpunt 1712 goed werk. Dat de meldingen exponentieel toenemen na mediaberichten, bewijst dat er heel wat misbruiken ongemeld blijven. Doet het meldpunt 1712 voldoende of is er iets bijkomends nodig? Kan het meldpunt 1712 werken zoals de VK's dat doen, of is een bijkomende instantie aangewezen?

Mevrouw *Katrien Schryvers* vindt dat het Vlaams Parlement op korte termijn een initiatief moet nemen om de erkenning gestalte te geven in een voorstel van resolutie. Een tweede zaak is hoe misbruik te voorkomen. Het risico is nog altijd aanwezig, soms latent of op onvermoede plaatsen en wijzen. Kinderen weerbaar maken om misbruik te melden, niet alleen door de angst ervoor weg te nemen maar ook door de meldmogelijkheden bekend te maken, is de centrale kwestie. Daarnaast moet het de verantwoordelijkheid van iedereen zijn om elk signaal van kindermisbruik naar buiten te brengen. Dat het een brede verantwoordelijkheid is, is de reden waarom leden van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media en van de Commissie voor Onderwijs en Gelijke Kansen voor deze bespreking uitgenodigd zijn. Ze is er pleitbezorger van dat nog deze regeerperiode een voorstel van decreet over het klachtrecht goedgekeurd wordt. Het lid leert uit de hoorzitting over de conceptnota over extern toezicht en externe klachtenbehandeling inzake hulp- en dienstverlening aan kinderen en jongeren en hun gezinnen (*Parl.St.* VI.Parl. 2013-14, nr. 2312/2) dat ook de sector de nodige openheid aan de dag legt om daaraan mee te werken.

Ze informeert voorts wat er gebeurd is met klachten over misbruik van na 1990. Hoe wordt gewerkt aan de erkenning van die slachtoffers? Veel van die dossiers zijn inmiddels ook al 24 jaar oud.

Daarnaast verwijst ze naar de verontrustende Nederlandse cijfers die aantonen dat geweld en misbruik in de jeugdzorg toenemen. Heeft dat enkel te maken met de populatie, namelijk jongeren met zware problemen? Hoe is het in Vlaanderen gesteld?

Professor *Peter Adriaenssens* dankt de leden voor hun aandacht voor het belangrijke thema. Iedereen blijkt telkens opnieuw verrast door de cijfers. Het rapport brengt de problemen in kaart, maar is ook een bewijsstuk dat het beleid op de hoogte was van de risico's. Jongeren van vandaag zullen over vele jaren kunnen toetsen of beleidsmakers het nodige gedaan hebben om hen te beschermen.

Welk percentage gemeld wordt, is niet duidelijk. Landen waar iedereen uitdrukkelijk opgeroepen wordt zich te melden, slagen er evenmin in dat te bepalen. Waar er oorspronkelijk 475 dossiers over misbruik in pastorale relaties waren, zijn dat er ondertussen al 800. De voorbije twee jaar zijn met andere woorden honderden verhalen opgedoken. Anderzijds zijn er ook gevallen van mensen wier verhaal ongewenst publiek wordt. Drie kwart van de slachtoffers heeft geen behoefte aan herinnering noch erkenning. Ze hebben het misbruik een plaats gegeven en willen de zaak liever voor zich houden. Er zijn zelfs gevallen van mensen die in de psychiatrie terechtgekomen zijn omdat ze verplicht waren terug te kijken op de miserie van het verleden.

Het klopt dat slachtoffers heel wat voorstellen hebben over publieke erkenning, maar eigenlijk willen ze vooral iets dat symboliseert dat de maatschappij het meent. Daarom is het belangrijk dat de overheid zich niet verschuilt achter haar mandaat aan zorgverleners. Met een duidelijke, publieke stellingname kan de overheid zich distantiëren van dergelijk gedrag en een bijdrage leveren aan preventie. In Ierland heeft het de hele sector er immers van bewust gemaakt dat geweld op geen enkele manier meer getolereerd wordt. Het vormt een blijvend ijkpunt.

Daarnaast moet het verwijsbeleid duidelijker, eenvoudiger en gemakkelijker. Het is niet normaal dat slachtoffers het internet moeten afschuimen om te weten waar ze terecht kunnen. Het is trouwens, ondanks alle mogelijkheden, hoogst uitzonderlijk dat een minderjarige zelf belt. Niemand weet tot welk type organisatie jongeren zich wel vrij zouden wenden. Dat vergt zeker bijkomend onderzoek. Professor Peter Adriaenssens heeft vernomen dat het kabinet daarmee bezig is. Jongeren moeten vooralsnog hoe dan ook geholpen worden door volwassenen. Zij moeten de signalen opvangen en de eerste roep om hulp doen. Dat vergt alertheid van de volwassenen.

1712, één telefoonnummer voor iedere vorm van geweld en kindermisbruik, is een belangrijke vooruitgang, maar er is nog heel wat ruimte voor verbetering. Professor Peter Adriaenssens is tevreden met de aandacht die gevraagd wordt voor personen met een handicap. Met kindermisbruik, partnergeweld, geweld tegen bejaarden en geweld van hulpverleners is het domein dermate breed dat tijd nodig is voor de opbouw van expertise. Daarom is het nodig de gebruikers van 1712 te blijven aanmanen te signaleren wat niet goed loopt.

Daarnaast moet 1712 ook een persoonlijk onthaalpunt worden. Sommigen willen of kunnen alleen hun verhaal doen van mens tot mens. De VK's zijn daar al bedreven in. De doorverwijzing van 1712 voor gevallen van kindermishandeling verloopt vlot, maar niet elke doelgroep is even goed af. Niet in iedere provincie is er bijvoorbeeld een centrum dat ervaring heeft met geweld tegen ouderlingen.

Een ministerieel besluit verbiedt de VK's wachtlijsten aan te leggen. Ze zijn juridisch verplicht onmiddellijk te ageren bij een melding. Ook voor meer therapeutische zorg zijn de wachttijden gedaald, voor een centrum voor geestelijke gezondheidszorg tot ongeveer tien weken.

Doorverwijzing van volwassen getuigen is heel wat moeilijker. Professor Peter Adriaenssens suggereert een vertrouwenscentrum, dat met het slachtoffer de mogelijkheden bespreekt en de gewenste stappen zet, en bijvoorbeeld naar het parket stapt. Begrip dat niet iedere burger dat kan of wil, is nodig, maar het moet wel duidelijk zijn waar iemand met zijn verhaal terecht kan. Professor Peter Adriaenssens wijst op de expertise van de centra voor slachtofferonthaal, die deel uitmaken van de centra voor algemeen welzijnswerk.

Organisaties zijn zeker bereid om de dialoog met hun slachtoffers aan te gaan, maar de juridische onduidelijkheid is groot. Bijna altijd hebben de huidige bewindvoerders niets met de feiten te maken. De archieven bevatten weinig informatie. Er zijn zelden objectieve stukken terug te vinden. Omdat er geen manifest bewijs is, willen de verzekeringen van de inrichtingen de slachtoffers niet vergoeden, bijvoorbeeld voor hun jarenlange sessies bij de psychiater. Een ander veel gebruikt tegenargument van verzekeraars is dat de feiten verjaard zijn. Die onduidelijkheid maakt het bewindvoerders niet altijd gemakkelijk om hun raad van bestuur te overhalen. Daarbij komt nog dat het moeilijk is een onderscheid te maken tussen feiten en waanbeelden van mensen die psychiatrisch lijden en besmet worden door het publieke debat. Het komt erop aan de juridische positie van de organisaties en de voorwaarden voor een financiële vergoeding uit te klaren.

De opvolging van de nota wordt best toevertrouwd aan het Vlaams Forum Kindermishandeling, dat ook de uitvoering van de conclusies van de parlementaire commissie over seksueel misbruik in de pastorale of gezagsrelaties volgt. Uit zijn ervaring als praktijkwerker in een VK weet de spreker dat de Vlaamse Regering exemplarisch geweest is en van heel wat van die conclusies werk gemaakt heeft; 1712 is één van haar realisaties. Een kritische opvolging blijft echter nodig. Het is immers altijd gemakkelijker om de initiatieven te starten dan ze op langere termijn vlot te laten verlopen en er blijvend de nodige financiële middelen voor vrij te maken.

Pas als mensen een vermoeden hebben van misbruik, gaan ze op zoek naar informatie waar het te melden. Eigenlijk moeten dus voortdurend affiches hangen en reclamespots lopen en niet zoals het meldpunt 1712 het ene jaar een campagne over kindermishandeling voeren en het andere jaar een campagne over ouderenmishandeling. In het Verenigd Koninkrijk staat de preventieopdracht trouwens los van de VK's of meldpunten.

Doordat het decreet van 17 oktober 2003 betreffende de kwaliteit van de gezondheids- en welzijnsvoorzieningen hun de verantwoordelijkheid geeft, zijn voorzieningen zich bewust van hun plicht een interne klachtenprocedure te hebben en weten ze hoe er met klachten omgegaan moet worden. Een interne klachtenwerking maakt ook deel uit van hun kwaliteitsvereisten. Hij betreurt evenwel dat de kinderpsychiatrie niet onder die regels valt. Voor professor Peter Adriaenssens is het tijd dat alle hulpverlening voor kinderen en jongeren onder één overkoepelende overheid valt, zodat iedereen zich aan dezelfde kwaliteitscriteria moet houden.

Jeugdbewegingen, sportorganisaties enzovoort hebben een protocol afgesloten met de Vlaamse overheid, waarvoor ze samenwerken met Sensoa. Het vlaggensysteem wordt ingevoerd. Op internationaal vlak komt Vlaanderen daarmee bij de betere leerlingen terecht.

Dat alles neemt niet weg dat iedere melding moet vergt. De samenleving moet consequent zijn en die moet aanmoedigen, belonen en bewonderen. De goede naam van scholen en instellingen die gepast ageren en de dader, weze het een jongere of een leraar, ontslaan, moet beschermd worden. Media-aandacht zorgt ervoor dat ouders hun kinderen in paniek uit de voorziening halen, wat niet zonder gevolgen is voor het personeelskader. Een voorziening die zo iets meemaakt, trekt daar haar conclusies uit.

Het klopt dat de grens moeilijk te bepalen is, maar algemeen is het zo dat te veel seksueel grensoverschrijdend gedrag onterecht als puberaal experimenteren beschouwd wordt. Personeelsleden kunnen dat onderscheid enkel leren met praktijkseminaries over concrete casussen. Theorie over de ethiek, het geweten, de opdracht of de regelgeving is daarvoor niet zo nuttig. Iedere school, iedere inrichting zou eigenlijk een simulatieoefening moeten doen hoe ze zou optreden bij signalen van gelijk welke vorm van geweld.

De opmerkingen over de Orde van geneesheren staan in het rapport van de expertengroep over misbruik in gezagsrelaties. Het is belangrijk dat het Vlaams Parlement ook die resultaten beluistert omdat het inzoomt op hulpverleners die hun patiënten, ook volwassenen, misbruiken. Desondanks vertonen beide rapporten gelijkenissen en kunnen sommige aspecten allicht samengevoegd worden. Ondanks de aanbevelingen van de federale parlementaire commissie en ondanks bijkomende rapporten, heeft de Orde van geneesheren niets veranderd.

Deskundigen zijn ervan overtuigd dat het misbruik door hulpverleners verminderd is. De evidente redenen zijn de openstructuurwerking waarbij meerdere hulpverleners tegelijk op een zaak werken, het Kwaliteitsdecreet van 17 oktober 2003, de alertheid, de gewijzigde positie van directies en de contractuele afspraken tussen werkgever en werknemer. Ook incest is gedaald. Veel kinderen verbleven in een instelling omdat ze thuis misbruikt of verwaarloosd werden. Vaders van nu zijn opgegroeid met de duidelijke boodschap: van je kinderen blijf je af. Die dalende trend is internationaal.

Maar niemand zag echter de golf van grensoverschrijdend gedrag tussen jongeren aankomen. Wat algemeen aangenomen werd, namelijk dat een zekere vrijheid in relaties, bijvoorbeeld een lief mogen hebben, tot correcter gedrag leidt, blijkt niet zo maar te kloppen. De balans tussen structuur, grenzen aangeven en vrijheid is complexer. Jongeren hebben supervisie nodig. Dat toont het absurde aan van een speelplaats met honderd jongeren waar twee leerkrachten toezicht houden.

Mevrouw *Lies Jans* vraagt of de voorstelling van de rapporten in december 2013 ook gezorgd heeft voor een toename van meldingen bij 1712. Ziet het panel nog een rol voor zichzelf weggelegd bij de opvolging van de aanbevelingen?

Mevrouw *Vera Van der Borgh* vraagt of er aparte acties nodig zijn voor voorzieningen voor kinderen met beperkingen. Toen er misbruik vastgesteld werd in De Windroos in Leopoldsborg zijn de kinderen elders ondergebracht, maar is dat dan de oplossing?

Mevrouw *Else De Wachter* vraagt professor *Adriaenssens* te bevestigen dat er inderdaad nog geen onderzoek gebeurd is naar de redenen waarom jongeren slechts heel uitzonderlijk zelf misbruik melden. Hoe kan dat best alsnog georganiseerd worden?

Na het rapport was er geen golf van meldingen, aldus professor *Peter Adriaenssens*. Het rapport verwoordt de feiten. Pas wanneer er een antwoord wordt geformuleerd of een duidelijk teken komt, is een nieuwe toevloed mogelijk.

De rol van dit expertenpanel is uitgespeeld. Het is aan de structuren en de beleidsmakers om hun rol te spelen.

Kinderen met een beperking lopen een nog groter risico op grensoverschrijdend gedrag, alleen al omdat er meer fysiek contact nodig is, maar ook omdat ze zelf miskende noden hebben op het vlak van affectie en intimiteit. Dat de Vlaamse overheid adequaat kan optreden, is bewezen bij de wantoestanden in bepaalde noodinternaten. Er lopen trainingen en de instellingen zelf worden onder een ander beleidsdomein ondergebracht.

Slachtoffers of daders in een andere voorziening onderbrengen, is moeilijk in een sector waar geen plaats is. Gelukkig maken instellingen daar onderling afspraken over, maar toch zijn de beschotten tussen de sectoren nog hinderlijk. De forensische jeugdpsychiatrie zou een dader snel kunnen opvangen, maar er is geen rechtstreekse communicatie tussen de sectoren. Opvallend ook is het ontbreken van cijfers. Het VAPH heeft een standaard-formulier om incidenten tussen minderjarigen of met een personeelslid en om de oplossing te registreren. De instellingen hebben ook samenwerkingsakkoorden met de VK's, maar als het aantal slachtoffers of daders groot is, ontbreekt de capaciteit.

In een tijd waarin jongeren over heel wat zelf kunnen beslissen, vinden ze de weg niet naar de hulpverlening. Chat, Facebook of e-mail lijken op hun leefwereld afgestemd. Het is echter complex. Niet alleen zijn er blijvende bewijzen van wat de jongeren melden, de contacten gebeuren buiten de ouders om, die juridisch gezien moeten worden ingelicht over wat belangrijk is voor de opvoeding. De kwaliteit van de schriftelijke antwoorden bepaalt alles. Er bestaan buitenlandse modellen met supervisiesystemen, waarbij de reacties van de hulpverlener gelezen en bijgestuurd worden door een supervisor. Het expertenpanel acht het beter dat één (type) organisatie daar deskundigheid in ontwikkelt. Nu experimenteert Teleonthaal er al mee, en ook de JAC's hebben er ervaring mee. Een mogelijkheid is 1712 ervoor bevoegd te maken. Ook in de Verenigde Staten of in Frankrijk (Ligne Verte) bereikt het meldpunt jongeren via chat en mail. Het kan bellers ook rechtstreeks doorverbinden met de politie, met een VK enzovoort.

Katrien SCHRYVERS,
voorzitter

Else DE WACHTER
Lies JANS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
JAC	jongerenadviescentrum
KRC	Kinderrechtencommissariaat
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
PMS	psycho-medisch-sociaal centrum
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VK	vertrouwenscentrum kindermishandeling